

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОЦІНКИ ДОЦІЛЬНОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СТРУКТУРНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В статті розглянуто проблему оцінки доцільності проведення структурних перетворень машинобудівних підприємств на основі ресурсно-функціонального підходу. Запропоновано методiku оцінки доцільності проведення структурних перетворень машинобудівних підприємств на основі ресурсно-функціонального підходу.

Ключові слова: зміни, структурні перетворення, машинобудівні підприємства, ефективне управлінське рішення, абсолютні показники, відносні показники та порівняльні показники, показник «R».

В статье рассмотрена проблема оценки целесообразности проведения структурных преобразований машиностроительных предприятий на основе ресурсно-функционального подхода. Предложена методика оценки целесообразности проведения структурных преобразований машиностроительных предприятий на основе ресурсно-функционального подхода.

Ключевые слова: изменения, структурные преобразования, машиностроительные предприятия, эффективное управленческое решение, абсолютные показатели, относительные показатели и сравнительные показатели, показатель «R».

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економічних відносин в Україні актуальною проблемою виступає розвиток машинобудівних підприємств. Велика кількість несприятливих факторів зовнішнього середовища зумовило неефективне функціонування підприємств машинобудування. Більшість керівників підприємств машинобудування впроваджують такі зміни діяльності підприємства, що не зачіпають в комплексі усіх аспектів функціонування машинобудівного підприємства, а призводять до покращення функціонування лише «проблемних» частин та систем підприємства, що на короткі терміни змінює на краще функціонування підприємства. Але такі «вибіркові» зміни мають короткостроковий позитивний ефект і вже за дуже короткий час керівництву знов приходится приймати рішення про нові зміни. Цю проблему можна вирішити тільки шляхом комплексних змін діяльності підприємств машинобудування – структурними перетвореннями. Проте, для проведення структурних перетворень машинобудівних підприємств необхідно сформулювати систему показників, що будуть ілюструвати керівництву

необхідність проведення структурних перетворень найскоріше, щоб покращити функціонування машинобудівного підприємства на довгостроковий термін.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемою обґрунтування доцільності проведення заходів зі зміни діяльності підприємств займалися багато українських та закордонних науковців, зокрема Ричихина Н.С. [1], Кизим Н. А [2], Слесаренко Г.В. [3], Лепьохіна І.О. [4], Ковальов О. І. [5], Іванова Т.В. [6], Жихарцев В. В [7], Гадей О.О. [8] та інші. Проте, питання доцільності та необхідності проведення структурних перетворень вивчено недостатньо.

Постановка завдання. Метою статті є формування методики оцінки необхідності проведення структурних перетворень машинобудівних підприємств на основі ресурсно-функціонального підходу.

Виклад основного матеріалу. В сьогоденних умовах розвитку підприємств машинобудування актуальною проблемою виступає питання ефективного використання ресурсів підприємства при управлінні підприємством. В той же час існує необхідність визначення показників діяльності підприємства, згідно яких можливо впевнено впроваджувати комплексні зміни діяльності машинобудівного підприємства - структурні перетворення. В науковій літературі існує велика кількість показників діяльності підприємства, завдяки аналізу яких можна зробити висновки про позитивні або негативні тенденції в роботі підприємства. При впровадженні процесів, що приводять до зміни функціонування підприємств (реорганізація, реструктуризація та організаційні зміни), різні дослідники приводять конкретні рекомендовані показники та групи показників, що на їхню думку ілюструють необхідність проведення процесів змін діяльності підприємства чи то реструктуризації, чи то реорганізації чи то організаційних змін – всі ці процеси в поєднанні і є структурними перетвореннями. В «Методичних вказівках щодо проведення реструктуризації державних підприємств» прописано, що перед прийняттям рішення щодо необхідності реструктуризації обов'язково необхідно провести аналіз економічного стану підприємства, який повинен визначатись на підставі «аналізу фінансово-господарських показників діяльності підприємства, зроблених оцінок потенціальних можливостей виробництва та становища на товарних ринках за попередній рік. Для цього використовуються такі матеріали (за звітний період): аналіз фінансового стану підприємства; показники оцінки

конкурентоспроможності видів продукції, що виробляється (робіт, послуг); рівень виробничого та науково-технічного потенціалу, а також прогресивності технологічних процесів; стан коопераційних зв'язків та збуту продукції; наявність кадрового складу підприємства; структура заробітної плати; належність соціальної інфраструктури підприємства; наявність незавершеного будівництва; оцінка впливу виробничої діяльності підприємства на екологічну ситуацію та зайнятість у регіоні; інша інформація щодо виробничої діяльності підприємства» [9]. Таким чином, законодавчо закріплено перелік показників, що необхідно проаналізувати при прийнятті рішення щодо впровадження процесу зміни діяльності підприємства.

Ричихина Н.С. у своїй роботі робить акцент на те, що для більшості підприємств прийняття процеси зміни діяльності підприємства були зумовлені рядом несприятливих факторів, таких як: зміна умов господарювання, переходом від командно-адміністративних методів функціонування до нових ринкових методів організації економічної діяльності. Усе це призвело до того, що основними фінансовими показниками необхідності проведення заходів для підвищення ефективності роботи підприємства стали - коефіцієнти втрати стратегічної стійкості (K_p), до яких слід віднести рентабельність чистих активів та ціна підприємства, коефіцієнти втрати фінансової стійкості (K_f), до яких слід віднести коефіцієнти поточної ліквідності та забезпеченості власними оборотними засобами. [1]. Слесаренко Г.В. у своїй роботі приводить перелік показників необхідності комплексних змін діяльності підприємств: рівень накладних витрат підприємства, фондвідача, оцінка показників використання персоналу підприємства тощо [3]. Проте, обчислення показників економічного (фінансового) стану підприємства та їх аналіз буде свідчити про необхідність проведення змін діяльності підприємства при цьому даних аналіз не буде свідчити про необхідність саме комплексних заходів зі зміни функціонування підприємства машинобудування, тобто структурний перетворень.

Тому, необхідно зауважити, що тільки формування конкретної системи оцінки з критеріями діяльності підприємства дозволить обґрунтувати необхідність структурних перетворень. Берест М.М. у роботі [10] наголошує, що «адекватне реагування органів управління підприємством на кризову ситуацію можливе лише на основі своєчасного виявлення та адекватного діагностування симптомів та причин кризи». З цією метою

автором рекомендований перелік показників, що найкраще ілюструють діяльність підприємства. На думку автора, саме на основі такої системи показників раціонально найкращим чином обґрунтувати доцільності структурних перетворень машинобудівних підприємств. Така система буде мати три групи показників: абсолютні показники, відносні показники та порівняльні показники (рис. 1 складено автором на основі [10]).

До групи абсолютних показників слід віднести: чистий дохід від реалізації продукції, валовий прибуток, собівартість, чистий прибуток, обсяг активів, обсяг зобов'язань.

До групи відносних показників слід віднести: рентабельність власного капіталу, рентабельність активів, рентабельність діяльності, рентабельність основного капіталу, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт покриття, співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами, коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел, коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності, коефіцієнт поточної заборгованості, коефіцієнт оборотності активів, операційний цикл, фондовіддача.

До групи порівняльних показників слід віднести: темпи росту активів, темпи росту доходу (виручки), темпи росту валового прибутку, темпи росту собівартості, темпи росту зобов'язань, темпи росту чистого прибутку, темпи росту власного капіталу.

Іванова Т.В. у своїй роботі пропонує методику оцінки доцільності (або навіть необхідності) проведення реструктуризації [6]. Вважаємо, що таку методику доцільно застосувати для оцінки доцільності впровадження структурних перетворень машинобудівних підприємств. З цією метою використовують обчислення показника «*R*». Розрахунок показника «*R*» проводиться наступним чином:

$$R = 0,176 \times K_{pn} + 0,223 \times K_{рек} + 0,225 \times K_{овк} + 0,190 \times K_{сф} + 0,186 \times K_{ал} \quad (1)$$

де 0,176; 0,223; 0,225; 0,190; 0,186 – вагомість визначених впливових показників діяльності підприємств;

R – показник доцільності структурних перетворень підприємства;

K_{pn} – коефіцієнт рентабельності продукції;

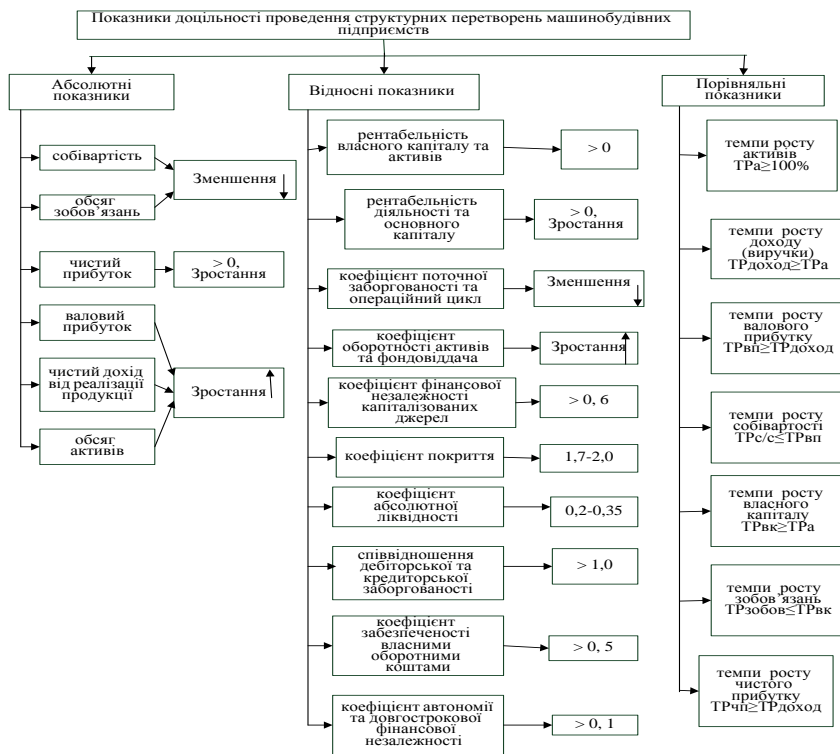
K_{рек} – коефіцієнт рентабельності власного капіталу;

K_{овк} – коефіцієнт оборотності власного капіталу;

K_{сф} – коефіцієнт самофінансування;

K_{ал} – коефіцієнт абсолютної ліквідності.

Джерелом для розрахунку показника доцільності проведення структурних перетворень машинобудівних підприємств є дані фінансової звітності підприємства не менше ніж за п'ять попередніх років. Визначення показника «R» відбуває у декілька кроків:

Рисунок 1 Оціночні показники доцільності проведення структурних перетворень

Крок I. Розраховуються запропоновані показники.

Крок II. Проводиться порівняльний аналіз отриманих значень коефіцієнтів з мінімальними нормативними. Нормативні значення визначено на основі Методики аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки, що затверджена наказом Міністерства фінансів України № 170 від 14.02.2006 р., а також відповідних прийнятих значень в теорії економічного аналізу. Причому, шкала для інтерпретацій

отриманих значень показника «*R*» наведено на рис.2.(розроблено на основі [5]).

Рисунок 2. Інтерпретація отриманих значень показника «*R*» та відповідні заходи

Для точності отриманих результатів нами обрано 10 підприємств та проведено аналіз основних показників діяльності за 6 років. Макет матриці результатів розрахунку показника «*R*» наведено в табл.1.

Тоді за результатами розрахунків можна прослідкувати тенденцію зміни показника «*R*», що допоможе прийняти обґрунтоване управлінське рішення стосовно проведення структурних перетворень машинобудівних підприємств.

Аналіз зміни показника «*R*» буде ілюструвати, що без комплексних заходів зі зміни функціонування підприємства, тобто структурних перетворень, подальший ефективний розвиток підприємства неможливий.

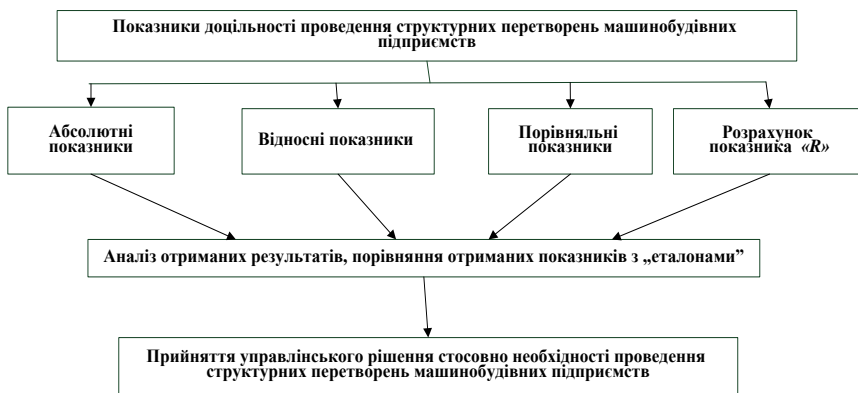
Таблиця 1.-Матриця розрахунку показника «R» по 10 машинобудівних підприємствах за 2008-2013 р.р

Обрані машинобудівні підприємства	Роки	Розрахункові значення обраних коефіцієнтів					R
		K_{pn}	$K_{овк}$	$K_{рвк}$	$K_{сф}$	$K_{ал}$	
П1	2008	K_{pn}^{108}	$K_{овк}^{108}$	$K_{рвк}^{108}$	$K_{сф}^{108}$	$K_{ал}^{108}$	R_1^{08}
	2009	K_{pn}^{109}	$K_{овк}^{109}$	$K_{рвк}^{109}$	$K_{сф}^{109}$	$K_{ал}^{109}$	R_1^{09}
	2010	K_{pn}^{110}	$K_{овк}^{110}$	$K_{рвк}^{110}$	$K_{сф}^{110}$	$K_{ал}^{110}$	R_1^{10}
	2011	R_1^{11}	$K_{овк}^{111}$	$K_{рвк}^{111}$	$K_{сф}^{111}$	$K_{ал}^{111}$	R_1^{11}
	2012	K_{pn}^{112}	$K_{овк}^{112}$	$K_{рвк}^{112}$	$K_{сф}^{112}$	$K_{ал}^{112}$	R_1^{12}
	2013	K_{pn}^{113}	$K_{овк}^{113}$	$K_{рвк}^{113}$	$K_{сф}^{113}$	$K_{ал}^{113}$	R_1^{13}
...	...	...	...	...	...	...	
П10	2008	K_{pn}^{108}	$K_{овк}^{108}$	$K_{рвк}^{108}$	$K_{сф}^{108}$	$K_{ал}^{108}$	R_{10}^{08}
	2009	K_{pn}^{109}	$K_{овк}^{109}$	$K_{рвк}^{109}$	$K_{сф}^{109}$	$K_{ал}^{109}$	R_{10}^{09}
	2010	K_{pn}^{110}	$K_{овк}^{110}$	$K_{рвк}^{110}$	$K_{сф}^{110}$	$K_{ал}^{110}$	R_{10}^{10}
	2011	R_{10}^{11}	$K_{овк}^{111}$	$K_{рвк}^{111}$	$K_{сф}^{111}$	$K_{ал}^{111}$	R_{10}^{11}
	2012	K_{pn}^{112}	$K_{овк}^{112}$	$K_{рвк}^{112}$	$K_{сф}^{112}$	$K_{ал}^{112}$	R_{10}^{12}
	2013	K_{pn}^{113}	$K_{овк}^{113}$	$K_{рвк}^{113}$	$K_{сф}^{113}$	$K_{ал}^{113}$	R_{10}^{13}

(П1...П10 – сукупність обраних машинобудівних підприємств)

Отже, з метою обґрунтування доцільності проведення структурних перетворень машинобудівних підприємств з одного боку необхідно розрахувати абсолютні показники, відносні показники та порівняльні

показники діяльності підприємства, а з іншого боку - розрахувати показник доцільності проведення структурних перетворень – показник « R ». Таким чином, можна сформулювати методичні рекомендації оцінки доцільності проведення структурних перетворень на основі ресурсно-функціонального підходу наведено (на рис. 3).

Рисунок 3. Методичні рекомендації оцінки доцільності проведення структурних перетворень на основі ресурсно-функціонального підходу

Наведені методичні рекомендації оцінки доцільності проведення структурних перетворень на основі ресурсно-функціонального підходу будуть сприяти прийняттю управлінських рішень щодо необхідності проведення структурних перетворень з метою найшвидшого покращення фінансового стану підприємства, конкурентоспроможності та дозволить не тільки стримувати свої позиції на ринку, а й буде сприяти можливостям освоєння закордонних ринків.

Висновки. На сучасному етапі розвитку ринкових відносин в Україні актуальним питанням виступає проведення структурних перетворень машинобудівних підприємств з метою покращення її фінансового стану та формування конкурентних переваг. Для прийняття рішення про необхідність структурних перетворень машинобудівних підприємств на основі ресурсно-функціонального підходу необхідно розробити конкретні методичні рекомендації з оцінки доцільності проведення комплексних заходів зі зміни

функціонування підприємства. Запропоновані вище методичні рекомендації з оцінки доцільності проведення структурних перетворень машинобудівних підприємств на основі ресурсно-функціонального підходу буде сприяти ефективному прийняттю управлінських рішень стосовно впровадження заходів, що призведуть до підвищення ефективності роботи машинобудівного підприємства.

Список використаних джерел

1. Рычихина Н.С. Реструктуризация предприятия на основе анализа индикаторов стратегической и финансовой устойчивости. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://main.isuct.ru/files/publ/snt/2006/01/HTM/48.htm>
2. Кизим Н. А. Проблемы проведения реструктуризации промышленных предприятий в Украине: монография/ Н. А. Кизим, В. В. Жи-харцев: НИЦ индустриальных проблем развития. — Х.: ИНЖЭК, 2009. — 179 с.
3. Слесаренко Г.В. Особенности проведения реструктуризации промышленных предприятий / Г.В. Слесаренко // Вестник Удмуртского Университета. – 2010. – Вып № 4– с. 65–70.
4. Лепьохіна І.О. Реструктуризація підприємства як чинник поліпшення управління діяльністю підприємства / І.О. Лепьохіна // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2006. – № 5. – С. 176-179.
5. Ковалев А. И. Управление реструктуризацией предприятия. — К.: АВРИО, 2006. — 367 с.
6. Іванова Т.В. Механізм управління реструктуризацією машинобудівних підприємств: авт. дис. к. е. н.: 08.00.04 / Т.В. Іванова - К., 2014. - 23 с. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://rada.kpi.ua/files/Aref_Ivanova.pdf
7. Жихарцев В. В. Обгрунтування доцільності проведення реструктуризації підприємств з урахуванням ступеня кризи [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/8_DNI_2009/Economics/43247.doc.htm
8. Гадей О.О. Управління змінами на підприємстві [Текст] / О.О. Гадей: Вісник Бердянсь-кого університету менеджменту і бізнесу. – 2012.–№ 3 (19). –71 с.
9. Методичні вказівки щодо проведення реструктуризації державних підприємств. №9 від 23.01.1998 // Міністерства економіки України. — К., 1998 // www.zakon.rada.gov.ua.
10. Берест М.М. Формування показників моніторингу розвитку кризових явищ на підприємстві / М.М Берест // Вісник економіки транспорту і промисловості. – Х.: УкрДАЗТ-2014.- № 45- с.54-59

Tetiana Obydiennova

GUIDELINES FOR THE ASSESSMENT OF EXPEDIENCY OF CARRYING OUT OF STRUCTURAL TRANSFORMATIONS OF MACHINE-BUILDING ENTERPRISES

The article considers the problem of evaluation of expediency of carrying out of structural transformations of machine-building enterprises on the basis of the resource-functional approach. The author analyzes the scientific works of domestic and foreign researchers on the issues of methodological recommendations on evaluation of expediency of carrying out of the actions directed on change of activity of the enterprises of mechanical

engineering. The analysis revealed that a single method of estimating the need to implement structural reforms machine-building enterprises does not exist. In addition, most of the leaders of modern enterprises with the aim of changing the enterprise's activities, implemented such a system of measures, which focus only on those systems that are currently necessary for the implementation of the operational features. These changes only for a short time improve the efficiency of machine building enterprises. The purpose of a substantiation of necessity of comprehensive measures to improve the functioning of the machine-building enterprises and will have a permanent nature (that is, the changes are designed for a long period), the author proposes to carry out structural reforms. In work the technique of an estimation of expediency of carrying out of structural transformations of machine-building enterprises on the basis of the resource-functional approach, which includes the calculation of absolute, relative and comparative indicators of activity of enterprises, and the calculation of the integrated indicator «R». Also see the reference values. The method of estimation of expediency of carrying out of structural transformations of machine-building enterprises on the basis of the resource-functional approach that was suggested in this work should improve the efficiency of management decisions and will promote increase of efficiency of activity of machine-building enterprises in the conditions of transformation processes.

Key words: changes, structural transformation, building companies, effective managerial decision, the absolute, relative and comparative indicators, the indicator «R».

УДК 658.589:65.012,8:338.45:629,73(045)

Мізюк С.Г.

ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНОГО РИЗИКУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АВІАПІДПРИЄМСТВА

У статті обґрунтовано методичний підхід до оцінки інноваційного ризику в процесі забезпечення економічної безпеки авіапідприємства. Запропоновано використовувати для кількісної оцінки інноваційного ризику, викликаного технічними і технологічними умовами, метод імітаційного моделювання. Визначено фінансові показники ефективності та безпеки реалізації інноваційного проекту.

Ключові слова: інноваційний ризик, інновації, інноваційний проект, економічна безпека, фактори, імітаційне моделювання.

В статье обоснован методический подход к оценке инновационного риска в процессе обеспечения экономической безопасности авиапредприятия. Предложено использовать для количественной оценки инновационного риска, вызванного техническими и технологическими условиями, метод имитационного моделирования. Определены финансовые показатели эффективности и безопасности реализации инновационного проекта.

Ключевые слова: инновационный риск, инновации, инновационный проект, экономическая безопасность, факторы, имитационное моделирование.

Постановка проблеми. Одним з пріоритетних у процесі забезпечення економічної безпеки є питання оцінки інноваційного ризику. Для інноваційної діяльності характерною особливістю виступає високий рівень